

Asia

1. Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1303/2013; 1301/2013 ja 508/2014 muuttamisesta jäsenvaltioiden terveydenhuoltojärjestelmille ja muille talouden sektoreille tarvittavista erityistoimista investointien liikkeelle-saamiseksi COVID-19-epidemiaan vastaamiseksi 2. Solidaarisuusrahasto; Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi neuvoston asetuksen (EY) N:o 2012/2002 muuttamisesta taloudellisen tuen antamiseksi vakavan kansanterveyskriisin kohtaamille jäsenvaltioille ja hakijamaille

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio on antanut 13.3.2020 lainsäädäntöpaketin ajankohtaisen COVID-19-epidemian sekä muiden vakavien kansanterveyskriisien hoitamiseen suunnattavista elvytystoimista unionissa ja hakijamaissa.

Paketti sisältää kaksi lainsäädäntöehdotusta, joista toinen koskee ohjelmakauden 2014-2020 Euroopan rakenne- ja investointirahastoista annettuna yleisasetusta, Euroopan aluekehitysrahastosta annettua asetusta sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta annettua asetusta (COM(2020) 113 final). Toinen koskee Euroopan solidaarisuusrahaston soveltamisalan laajentamista ilman ajallista rajausta kuluvaan ohjelmakauteen (COM(2020) 114 final).

Komissio ehdottaa molempien ehdotustensa hyväksymistä kiireellisenä siten, että asetusmuutokset tulisivat voimaan kahden viikon kuluessa.

Suomen kanta

Valtioneuvosto tukee EU-tasolla koordinoituja toimia koronaepidemian taloudellisten ja työllisyysvaikutusten rajoittamiseksi ja tuen antamiseksi talousvaikeuksiin joutuneille pk-yrityksille. Komission ehdotukset mahdollistavat EU:n talousarvion eräiden ohjelmakauden 2014 - 2020 määrärahojen nopean uudelleensuuntaamisen unionin kansalaisille tärkeisiin prioriteetteihin ilman ohjelmiin varattujen kokonaismäärärahojen korottamista.

Valtioneuvosto katsoo, että koronavirusepidemian negatiivisten työllisyys-, talous- ja terveysvaikutusten hoitoon varattavien määrärahojen kohdentamisessa tulee huomioida eri rahoituslähteiden muodostama kokonaisuus. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltioilla tulee säilyä päätösvalta valita tilanteeseensa sopivimmat, vaikuttavimmat ja kustannustehokkaimmat toimet kansalliset instrumentit ja niille varatut määrärahat huomioiden. Euroopan rakenne- ja investointirahastojen uudelleenohjelmoinnin tulisi

olla vapaaehtoista siten, että jäsenvaltiot voisivat myös päättää toteuttaa ohjelmansa olemassa olevien suunnitelmien mukaisesti.

Valtioneuvosto katsoo, että Euroopan meri- ja kalatalousrahastoasetusta tulisi komission ehdotusten lisäksi muuttaa siten, että se mahdollistaisi paremmin kalatalousalan yritysten tukemisen. Erityisesti tärkeää on, että rahaston eri painopisteille määritellyistä kiinteistä rahoitusmääristä voitaisiin joustaa, mikä mahdollistaisi kansallisesti rahoituksen kohdentamisen tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto voi tukea solidaarisuusrahaston soveltamisalaan ehdotettua muutosta, joka mahdollistaisi taloudellisen tuen vakavissa kansanterveyttä uhkaavissa kriiseissä. Tällä laajennuksella ei kuitenkaan tule ennakoida EU:n tulevan monivuotisen rahoituskehityksen 2021 - 2027 sisältöä.

Valtioneuvosto pitää annettuja ehdotuksia myönteisinä ja oikea-aikaisina sekä korostaa toimien nopeaa täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto tarkentaa tarvittaessa kantaa.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan rakenne- ja investointirahastoihin ehdotettavat muutokset

Koronaviruskriisi (COVID-19-puhkeaminen) on vaikuttanut äkillisesti yhteiskuntaan ja talouteen maailmanlaajuisesti. Se haittaa unionin jäsenvaltioiden perusrakenteita, koska taloudellinen toiminta hidastuu voimakkaasti. Tilannetta ovat omiaan vaikeuttamaan rahoitusmarkkinoiden volatilitteetti ja yritysten likviditeettiongelmat niiden pyrkiessä maksamaan toimittajilleen ja työntekijöilleen. Samalla tarvitaan lisää julkisia resursseja terveydenhuoltojärjestelmien ja muiden epidemian hallintaan tarvittavien toimien tukemiseen.

Poikkeuksellisen tilanteen helpottamiseksi tarvitaan erityistoimenpiteitä jäsenvaltioiden talouksien, yritysten ja työntekijöiden tukemiseksi ja suojelemiseksi. Terveydenhuoltojärjestelmien toimintakyvyn turvaamiseen tarvitaan mittavia ja nopeita toimia. Kielteisten vaikutusten rajoittaminen työmarkkinoilla ja muilla talouden haavoittuvilla alueilla edellyttää välittömiä toimia käytettävissä olevien resurssien lisäämiseksi jäsenvaltioissa. Siksi komissio ehdottaa Euroopan rakenne- ja investointirahastojen käyttämättömien ennakkomaksujen mobilisointia kassakriisistä kärsivien jäsenvaltioiden tukemiseksi ja kriisin torjumiseksi. Komissio ehdottaa noin 8 miljardin euron määrärahojen vapauttamista epidemian vaikutusten hoitoon luopumalla vaatimasta jäsenvaltioita palauttamaan käyttämättömät vuotuiset ennakot takaisin EU:n talousarvioon. Jäsenvaltioille maksettavat vuotuiset ennakkomaksut ylittävät säännönmukaisesti ohjelmien toteuttamisesta johtuvat käteisvaratarpeet ja ne joudutaan suurelta osin perimään takaisin.

Vuotuisen ennakon määrästä säädetään ERI-yleisasetuksen 1303/2013 139 artiklan 7 kohdassa. Määrärahat vuonna 2019 olivat 2,875 % Kasvu- ja kilpailukykytavoitteen ja EMKR-ohjelmien määrärahoista. Ehdotukset eivät koske Interreg-ohjelmia. Käyttämättömät ennakot voitaisiin komission mukaan kohdentaa kansallisen osarahoituksen kattamiseen. Tilit oikaistaisiin ohjelmakauden 2021 - 2027 päättyessä. Tarkoituksena on siten lisätä jäsenvaltioiden käytettävissä olevia määrärahoja etupainotteisesti niiden kokonaismäärään puuttumatta. Komissio ehdottaa myös tukikelpoisten toimien laajentamista takautuvasti 1.2.2020 alkaen:

- Euroopan aluekehitysrahastosta voitaisiin tukea pk-yritysten käyttöpääomaa (sekä avustukset että rahoitusinstrumentit).
- Tukikelpoiset TKI-investoinnit kattaisivat myös terveydenhoidossa tarvittavat tuotteet ja palvelut.
- Kalastuselinkeinonharjoittajille mahdollistettaisiin tappioiden kattaminen keskinäisten rahastojen kautta ja vakuutusjärjestelyin
- Lisäksi laajennettaisiin mahdollisuuksia ohjelmamuutoksiin ilman komission hyväksyntää.

Komissio ehdottaa noin 8 miljardin euron määrärahojen vapauttamista epidemian vaikutusten hoitoon luopumalla vaatimasta jäsenvaltioita palauttamaan käyttämättömät vuotuiset ennakot takaisin EU:n talousarvioon. Komission arvion mukaan jäsenvaltiot voisivat lisäksi käyttää toimiin noin 29 mrd. euroa kansallisia rahoitusosuuksia. Toimet voitaisiin toteuttaa uudelleenkohdennuksin EU:n budjetin ja kuluvan kauden rahoituskehityksen puitteissa.

Euroopan meri- ja kalatalousrahastoon ehdotettavat muutokset

Komissio ehdotuksen mukaan rahaston artikloiden 35 ja 57 soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että se mahdollistaisi ns. keskinäisten rahastojen (mutual funds) käytön koronatilanteen aiheuttamien taloudellisten vahinkojen kompensoimiseksi kalastuksessa tai vakuutusjärjestelmien tukemiseen kalanviljelyssä. Tällä hetkellä jäsenvaltiot eivät sovelle näitä tukitoimenpiteitä tai niiden käyttö on hyvin pientä. Lisäksi rahasto ei mahdollista keskinäisten rahastojen tai vakuutusjärjestelmien perustamista vaan ainoastaan järjestelmien puitteissa syntyvien kompensatioiden tai vahinkojen maksamisen osittaisen tukemisen. Tämän vuoksi komission ehdottama muutosehdotus ei vaikuta kovinkaan tarkoituksenmukaiselta tai ainakin riittävältä, jotta rahaston avulla voitaisiin helpottaa kalatalousalan vaikeuksia tai sopeutumista.

Koronatilanteella voi olla merkittävä vaikutus kuitenkin kalatalouden arvoketjuun (alkutuotanto, jalostus ja vähittäiskauppa). Tämän vuoksi on tärkeää, että asetus mahdollistaisi toiminnan sopeuttamisen liittyvien toimien rahoittamisen. Tämän vuoksi EMKR-asetukseen tulisi tehdä muutoksia, jotka mahdollistavat olemassa olevan rahoituksen uudelleen suuntaamisen sekä esimerkiksi laina- ja takausinstrumenttien käyttämisen mahdollisimman nopeasti ja joustavasti tähän kriisitilanteeseen. Tällä hetkellä rahastoasetus määrittää eri painipisteille kiinteämääräisen rahoituksen, jota jäsenmaat eivät voi muuttaa ohjelmakauden aikana. Tilanne on johtanut siihen, että jäsenmaa ei voi hyödyntää EU-rahoitusta täysimääräisesti tai uudelleen kohdentaa sitä painopisteisiin, joissa on rahoitustarve. Tämän vuoksi artiklassa 13 määritellyt rahoitusta koskevat rajoitukset tulisi poistaa.

Solidaarisuusrahastoasetukseen ehdotettavat muutokset

Solidaarisuusrahasto perustettiin 2002 luonnonkatastrofien hätäapuinstrumentiksi. Vuosina 2002 – 2017 solidaarisuusrahastosta on tuettu jäsenvaltioita lähinnä maanjäristyksistä, tulvista ja myrskyistä aiheutuneiden tuhojen korjaamisessa noin 5,24 mrd. eurolla. Nyt solidaarisuusrahastosta annetun asetuksen soveltamisalaan ehdotetaan muutos, jotta kansanterveydellisistä kriiseistä jäsenvaltioille aiheutuvaa taloudellista rasitetta voitaisiin kompensoida ao. rahastosta.

Koronaepidemian kaltaisten kansanterveydelle vaarallisten vakavien epidemioiden haitalliset vaikutukset talouteen, yrityksiin ja työmarkkinoihin ovat luonnonkatastrofeihin verrattava rasite.

Komission ehdotuksen mukaan solidaarisuusrahaston osalta olisi 800 milj. euroa käytettävissä vuonna 2020. Rahaston käytettävissä olevat määrärahat vuodelle 2020 ovat kuitenkin yhteensä n. 1,150 miljardia euroa (n. 598 milj euroa plus vuodelta 2019 siirretyt n. 553 miljoonaa euroa).

Komission ehdotuksen mukaan samalla tulisi kasvattaa jäsenvaltioille suoritettavia ennakkomaksuja 25 prosenttiin korvattavista kustannuksista. Ennakot eivät kuitenkaan voisi olla enemmän kuin 100 miljoonaa euroa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Yhdistetyt oikeusperustat ERI-rahastoissa: SEUT 43 (2), 177, 178 artikla, tavallinen lainsäädäntömenettely (määräenemmistöpäätös).

Yhdistetyt oikeusperustat solidaarisuusrahastossa: SEUT 175, 212 (2) artikla, tavallinen lainsäädäntömenettely (määräenemmistöpäätös).

Käsittely Euroopan parlamentissa

Odottaa ensimmäistä lukemista.

Kansallinen valmistelu

Alue- ja rakennepolitiikan jaosto (EU4) 19.3.2020.
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 18.–20.3.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei vaikutusta kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset

Euroopan rakenne- ja investointirahastoja koskevalla ehdotuksella ei ole vaikutuksia EU:n talousarvion sitoumusmäärärahoihin, koska ERI-rahastoista toimenpideohjelmille ohjelmakaudeksi 2014–2020 myönnettävän rahoituksen enimmäismääriin ei ehdoteta muutoksia. Ehdotuksella ei ole vaikutusta maksumäärärahoihin kokonaistasolla.

Suomen ohjelmien toteuttamisessa ohjelmakauden 2014–2020 vuotuinen ennakko on osoittautunut ylimitoitetuksi. Ennakkomaksut on säännönmukaisesti palautettu eli kuitattu seuraavan vuoden vuotuisesta ennakosta tai tilityksen taseesta. Suomen osalta ennakkomaksujen perimisestä luopuminen vapauttaisi komission mukaan EU-osarahoitusta 24 milj. euroa ja kansallista rahoitusosuutta 24 milj. euroa. Edellä mainitut summat eivät muuta Suomen käytettävissä olevia ohjelmavaroja 2021 - 2027.

Solidaarisuusrahaston enimmäismäärärahoja ei esitetä muutettavaksi ja esitys pysyy siten kuluvan monivuotisen rahoituskehysten rajoissa. Komission esittää kuitenkin vuoden 2020 EU:n talousarvioon otettujen 50 miljoonan euron sitoumusten kasvattamista 100 milj. euroon, mikä edellyttää lisäbudjettia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Tulevan ohjelmakauden 2021 – 2027 ennakkomaksuihin liittyvät Suomen kannat sisältyvät U-kirjelmään 78/2018 vp.

Asiakirjat

COM (2020) 113 final

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1584360401357&uri=CELEX:52020PC0113>

COM(2020) 114 final

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1584360721929&uri=CELEX:52020PC0114>

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Eliisa Hujala TEM, eliisa.hujala at tem.fi, p. 029 506 4949

EUTORI-tunnus

EU/2020/0761, EU/2020/0762

Liitteet

Viite

Asiasanat	aluepolitiikka, Euroopan aluekehitysrahasto, Euroopan meri- ja kalatalousrahasto, jaosto alue- ja rakennepolitiikka (EU 4), koheesiopolitiikka, solidaarisuusrahasto, talouskriisi, kansanterveys
Hoitaa	MMM, STM, TEM, UM, VM, VNK
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, OKM, OM, PLM, RUOKA, SM, TPK, TULLI, VH, VTV, YM
